

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4 (2)

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqov, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdulkarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI IQTISODIYOTDA “AKT XIZMATLARI” TUSHUNCHASI VA ULARNING EKSPORT SALOHİYATI.....	14
Shermatov Sherzod Xotamovich RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	20
Amonov Mirzohid Tuymuratovich, Xodjayev Anvar Rasulovich TIJORAT BANKLARINING BYUDJET MABLAG’LARI HISOBIGA MOLİYALASHTIRILADIGAN LOYIHALARDAGI ISHTIROKINI KUCHAYTIRISH MEXANIZMLARI	26
Maxmudov Rahimjon Hamid o’g’li KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO’NALISHLARI.....	33
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna YASHIL IQTISODIYOTGA O’TISHDA XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI VA UNI O’ZBEKISTON SHAROITIDA QO’LLASH IMKONIYATLARI	38
Ne’matova Mavsuma, Xolmamatov Diyorbek ВЛИЯНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ АКТИВНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	43
Буранова Лола Вахобовна ФИНТЕХ-ЭКОСИСТЕМА КАК ФАКТОР ИНКЛЮЗИВНОГО И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА: СТРУКТУРНЫЙ АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ ТРАНСФОРМАЦИИ	54
Эшмуротов Дониёр Ихтиёр угли ZAMONAVIY MARKETING KONSEPSIYALARI ASOSIDA XIZMATLAR RAQOBATBARDOSHLIGINING USLUBIY JIHATLARI.....	60
Ostonaqulova Gulsaraxon Matyoqub qizi, Fayzullayeva Zamira Alijonovna XIZMAT KO’RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA SERVIS XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA	64
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG’OR XORIJIY TAJRIBALARI	
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o’g’li INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI	73
Abdullo Sohobov O’ZBEKISTONDA URBANIZATSIYA JARAYONLARI JADALLASHUVI VA UNING HUDUDIY XUSUSIYATLARI	84
Mamanazarov Oybek Shomurodovich KORXONALAR MOLİYAVIY HOLATINI MOLİYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI (MHXS) ASOSIDA BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	91
Xamidov Javoxir Shavkat o’g’li BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	95
Dadajonova Madina Ravshan qizi O’ZBEKISTON VA XORIJIY MAMLAKATLARDA BENEFITSIAR MULKDOR KONSEPSIYASINI QO’LLASHNING DOLZARB MASALALARI	100
Ochilov Farhod Malikovich O’ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O’TISHNING MAKROIQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH (GDP, BANDLIK VA INVESTITSIYALAR KESIMIDA).....	106
Hayitov Jamshid Xolboyevich	

INVESTITSION JOZIBADORLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	111
Mamatqulova Hafiza Bahodir qizi IPOTEKA BOZORI MUAMMOLARINING EMPERIK TAHLILI VA ULARNI BARTARAF ETISH STRATEGIYALARI.....	118
Olokulova Feruza Mansurovna, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATIDA NAZARIY VA AMALIY QARASHLAR.....	122
Karimova Iroda Abdusattarovna KORPORATIV BANK XIZMATLARIGA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR HAMDA ZAMONAVIY BIZNES MODELLARNI JORIY ETISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	128
Qurbonov Abror Abdullayevich GREEN ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AND INDONESIA: A COMPARATIVE STUDY.....	133
Ibrokhimova Iroda Ikromjon Kizi. Askolani. Javliyev Nuriddin Bektemir o'g'li AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA REKRUTING AGENTLIKLARINING O'RNI.....	142
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi ФАКТОРЫ ТЕКУЧЕСТИ КАДРОВ И МЕХАНИЗМЫ УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА В СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	148
Джураева Гузаль Шавкатовна BUDJET DAROMADLARI TARKIBIDAGI SOLIQLARNING ULUSHINI BOSHQARISH.....	156
Abduraxmonova Gulmira Sobir qizi RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AVTOSERVIS SHOHOVCHALARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
Marqayev Xurshid Aliqulovich THE ECONOMIC NATURE OF HUMAN CAPITAL AND ITS RECOGNITION IN ACCOUNTING AS AN OBJECT OF ECONOMIC ANALYSIS.....	165
Zafar Qodirov Abdivaxobovich O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	170
Ibragimov G'ayrat Ablaqulovich. Tursunov Ozod Matlubovich Shukurova Nilufar Qahramonova IMPROVING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE SERVICES IN THE DIGITAL ECONOMY.....	175
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	179
Aliyev Arslon Salom o'g'li A STUDY ON THE COLLABORATIVE MECHANISM OF DIGITAL ARCHIVES GOVERNANCE AND TALENT GOVERNANCE: AN ANALYSIS BASED ON JOB COMPETENCY, PERFORMANCE EVALUATION, AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS.....	184
Wang Biao USTAMA ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARINING MAZMUNI VA UNI XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQ TAKOMILLASHTIRISH.....	190
Tashnazarova Dilfuza Samiddinovna INTEGRATSIYA SAMARADORLIGINI O'LCHASHNING METODOLOGIK MODELI VA INDIKATORLAR TIZIMI.....	195
Aliqulov Abbas Baxtiyor o'g'li XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	202
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	

MOLIYAVIY HISOBOTLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	207
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA IQTISODIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	213
L.S. Azimova	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING	218
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin o'g'li	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIKNING HUQUQIY ASOSLARI	223
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
TURIZM KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARI	227
Ergasheva Zarifa Baxtiyarovna	
CHO'L-YAYLOV CHORVACHILIGI MAJMUASI RIVOJLANTIRISH	232
Nurmanov Sherzod Xujayarovich	
KREDITORLAR REYTINGINI MASHINAVIY O'QITISHGA ASOSLANGAN BASHORATLASH ALGORITMLARI	237
Beknazarov Ulug'bek Zafar o'g'li	
MIKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOLCHILAR XULQ-ATVORI VA TALAB SHAKLLANISHI OMILLARI	242
Raximov Azizbek Saliyevich	
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY Tajribasi: AQSH MISOLIDA.....	246
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASINI BOSHQARISHDA INNOVATSION YONDASHUVLARNI JORIY ETISH USULLARI	250
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	257
Sharipova Shahlo Istamovna	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	262
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
XIZMATLAR SOHASIDA MIJOZ QONIQLASHINI OSHIRISH MEXANIZMLARI: QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA	278
Aqsungul Usenova Tenel qizi, Qoraqalpoq davlat universiteti	
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
O'ZBEKISTONDA QANDOLAT MAHSULOTLARI BOZORINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI.....	283
Azlarova Munira Muhammad-Amin qizi	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI SHAKLLANTIRISH, RIVOJLANTIRISH VA KO'RSATKICHLARINI O'RGANISH.....	289
Bozorova Madina Raxmat qizi	
IMPROVING SERVICE QUALITY MONITORING IN SERVICE ENTERPRISES BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES	294
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI	299
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	

O'ZBEKISTONDA QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORI MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	304
Abdusalomov Ozodbek Baxtiyor o'g'li XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA SERVIS XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA	311
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI OSHIRISHDA AKT RIVOJLANISHINING O'RNI.....	315
Sadriddinov Ulug'bek Jaloliddin o'g'li QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI.....	322
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o'g'li INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI	326
Abdullo Sohibov SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TIJORAT BANKLARIDA RISK-MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH	331
Davronov Sanjar Ziyotovich SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARUV QARORLARINI QABUL QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	336
Ashrapova Noilaxon Niyazxanovna ISHLAB CHIQRISH KORXONALARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING XORIJIY TAJRIBASI TAHLILI VA UNGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	340
Ochilov Baxtiyor Muminjonovich THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING.....	346
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin ugli SIRKULYAR IQTISODIYOTGA O'TISH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	351
Astanakulov Olim Tashtemirovich Muxammad Id Balbaa (Muhammad Eid Balbaa) Habibe Elif Kutlugun (Habibe Elif Kutlugun) GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI FONIDA EKOLOGIK SIYOSAT VA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI.....	357
Xamzayev Abdushukur Xudoyqulovich INTERNATIONAL MARKETING STRATEGIES FOR UZBEKISTAN'S TEXTILE INDUSTRY: CHALLENGES, OPPORTUNITIES, AND ECONOMETRIC EVIDENCE.....	362
Aziz Kurbanovich Abdullaev Sarvarbek Allayev Erkin ugli Shavkat Asrolovich Ruziev DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES	369
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich TEMIR YO'L TRANSPORTIDA SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI TAHLILI ("O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AJ MISOLIDA).....	373
Barotov Baxtiyor Vaxobovich CHIQUINDILARNI QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA BARQAROR RIVOJLANISHDAGI O'RNI	377
Muxitdinova Kamola Alisherovna TRANSPORT LOGISTIKASIDA TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASH: O'ZBEKISTON VA AQSH TAJRIBASI ASOSIDA TAQQOSIY TAHLIL.....	381
Jabborov Islom Xusan o'g'li YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY SALOHİYATINI BARQAROR BOSHQARISH.....	385
Xayrullayev Shaxram Yunus o'g'li	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SERVIS KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATI BOSHQARUVINING ZAMONAVIY MODELLARI	392
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
BIZNES JARAYONLARI MONITORINGI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLARI.....	398
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
SIRKULAR IQTISODIYOT KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISHNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARINI (INDIKATORLARINI) SHAKLLANTIRISH.....	403
Sharifxo'jayeva Xonzodaxon A'lo qizi	
TURIZM QISHLOQLARINI SHAKLLANTIRISH MEZONLARI VA INDIKATORLARI TIZIMI	408
Xudaynazarova Dilorom	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUV VA BOSHQARUV HISOB TIZIMINING AMALIYOTI: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	416
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
DAVLAT XARIDLARI JARAYONIDA XAVFLARNI IDENTIFIKATSIYA QILISH, TASNIFLASH VA RISKKA ASOSLANGAN ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH	421
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
DEVELOPING GARMENT MANUFACTURING STRATEGY IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION	426
Mahbuba Rahmonova	
Feruza Mansurovna Ollokulova	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGIDA INVESTITSIYA SIYOSATINING IQTISODIY AHAMIYATI.....	430
Bakhit Mambetnazarov	
Atabek Tureev	
SOLIQ TUSHUMLARI VA MAJBURIY AJRATMALARNING DAVLAT MOLIYASIDAGI O'RNI: 2020-2025 YILLAR TAHLILI VA ISTIQBOLI.....	434
Olimov Shukurulla Dilshodjon o'g'li	

SOLIQ TUSHUMLARI VA MAJBURIY AJRATMALARNING DAVLAT MOLIYASIDAGI O'RNI: 2020-2025 YILLAR TAHLILI VA ISTIQBOLI

Olimov Shukurulla Dilshodjon o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Buxgalteriya hisobi” fakulteti talabasi

E-mail: awertro1522@gmail.com

Ilmiy rahbar: Beknazarov Zafarjon Ergashevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori

Annotatsiya. Har qanday davlatning iqtisodiy siyosatida byudjet daromadlarini shakllantirish masalasi markaziy o'rinni egallaydi. Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasida 2020–2025 yillar mobaynida soliq tushumlari va majburiy ajratmalarning davlat moliyasiga ko'rsatgan ta'sirini keng qamrovli o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqot doirasida amalga oshirilgan islohotlarning samaradorligi, raqamlashtirish yo'nalishida ko'rilgan amaliy qadamlar va fiskal boshqaruvning takomillashuvi statistik ko'rsatkichlar orqali tahlil qilingan. Mazkur davrda davlat byudjeti daromadlari sezilarli — taxminan 2,6 baravar — ko'payib, YaIMga nisbatan soliq og'irligi 22–24% chegarasida nisbiy barqarorlikka erishdi. Qo'shilgan qiymat solig'i, daromad solig'i va ijtimoiy sug'urta ajratmalari asosiy tushum manbai bo'lib qolgan holda, elektron soliq tizimining kengayishi sohaning samaradorligini oshirishda hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'ldi. AQSH, Germaniya va Janubiy Koreya tajribalari bilan qiyosiy o'rganish asosida O'zbekiston uchun fiskal barqarorlikni ta'minlashga yo'naltirilgan amaliy takliflar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: soliq siyosati, majburiy ajratmalar, davlat byudjeti, fiskal barqarorlik, YaIM, soliq islohoti, raqamli ma'muriyatchilik, yashirin iqtisodiyot, O'zbekiston.

Аннотация. В экономической политике любого государства формирование доходов бюджета занимает центральное место. Данная статья посвящена комплексному исследованию влияния налоговых поступлений и обязательных отчислений на государственные финансы Республики Узбекистан в период 2020–2025 годов. В рамках исследования проанализированы эффективность проведённых реформ, практические шаги в направлении цифровизации и совершенствование фискального управления на основе статистических показателей. За рассматриваемый период доходы государственного бюджета значительно увеличились — примерно в 2,6 раза, при этом налоговая нагрузка по отношению к ВВП достигла относительной стабильности на уровне 22–24%. Основными источниками поступлений остаются налог на добавленную стоимость, подоходный налог и социальные страховые взносы, тогда как расширение электронной налоговой системы выступило ключевым фактором повышения эффективности отрасли. На основе сравнительного анализа опыта США, Германии и Южной Кореи сформированы практические рекомендации по обеспечению фискальной устойчивости в Узбекистане.

Ключевые слова: налоговая политика, обязательные отчисления, государственный бюджет, фискальная устойчивость, ВВП, налоговая реформа, цифровое администрирование, теневая экономика, Узбекистан.

Annotation. In the economic policy of any state, the formation of budget revenues occupies a central position. This article is devoted to a comprehensive study of the impact of tax revenues and mandatory contributions on public finances in the Republic of Uzbekistan during the period 2020–2025. The study analyzes the effectiveness of implemented reforms, practical steps in digitalization, and improvements in fiscal governance based on statistical indicators. During this period, state budget revenues increased significantly—approximately 2.6 times—while the tax burden relative to GDP maintained relative stability within the range of 22–24%. Value-added tax, income tax, and social insurance contributions remained the main sources of revenue, while the expansion of the electronic tax system emerged as a key factor in improving efficiency. Based on a comparative analysis of the experiences of the United States, Germany, and South Korea, practical recommendations for ensuring fiscal stability in Uzbekistan were developed.

Keywords: tax policy, mandatory contributions, state budget, fiscal stability, GDP, tax reform, digital administration, shadow economy, Uzbekistan.

KIRISH

Soliq tizimini tahlil qilish — bu quruq raqamlarni sanash emas. Bu, aslida, davlatning iqtisodiy irodasini o'qishdir. Byudjet daromadlari nima uchun oshdi yoki nima uchun oshgani sezilib qoldi, degan savolga javob topish iqtisodiy siyosatning muvaffaqiyat mezonini belgilaydi.

O'zbekiston so'nggi yillarda iqtisodiy o'zgarishlarning eng faol bosqichlaridan birini boshdan kechirdi. 2019-yildan boshlangan keng qamrovli soliq islohoti, uning ortidan kelgan raqamlashtirish siyosati va 2020-yilda COVID-19 tomonidan yaratilgan fiskal bosim — bularning barchasi birgalikda mamlakatning soliq tizimini tubdan yangiladi. Natijalar esa statistikada — jadvallar va koeffitsiyentlarda — o'z ifodasini topdi.

Ushbu maqola aynan shu natijalarni kuzatadi va tushuntiradi. 2020–2025-yillar oralig'idagi raqamli dinami-ka orqali quyidagi asosiy savollarga javob qidiriladi:

1. O'zbekistonda soliq tushumlari ushbu davr mobaynida qanday tezlikda va qanday tarkibda o'sdi?
2. Majburiy ajratmalar, xususan, ijtimoiy sug'urta badallari byudjet daromadlarida qanday o'ringa ega?
3. Xalqaro tajriba mamlakatimizdagi fiskal siyosatni takomillashtirishda qanday yo'l ko'rsata oladi?

Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundaki, u faqat o'tgan besh yilni baholab qolmaydi, balki kelajakda-gi islohotlar uchun mezonlar va tavsiyalar ham taklif qiladi. Mazvuning dolzarbligi esa hech qanday shubha tug'dirmaydi: yashirin iqtisodiyot hali ham sezilarli, soliq bazasini kengaytirish zaxiralari mavjud, xalqaro stand-artlarga yaqinlashish esa davom etayotgan jarayondir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Soliq turlari bo'yicha tushum tarkibi o'rganildi: QQS, daromad soliqlari, foyda soliqlari, aksiz va ijtimoiy ajratmalarning umumiy byudjetdagi ulushi yilma-yil hisoblab chiqildi. Bu orqali qaysi soliq turi ustuvorligini os-hirganini yoki nisbiy og'irligini yo'qotganini aniqlash mumkin bo'ldi.

Xalqaro qiyosiy tahlil: AQSH, Germaniya va Janubiy Koreya tanlandi — iqtisodiy rivojlanish darajasi, fiskal tizim tuzilishi va raqamlashtirish tajribasi jihatidan farqlanuvchi uchta mamlakat. Qiyosiy mezonlar: soliq yuki, QQS stavkasi, ijtimoiy ajratmalar ulushi, elektron hisobot qamrovi va yashirin iqtisodiyot ko'rsatkichi.

Manba bazasi: Tahlil O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, Soliq qo'mitasi va Statistika agentligining rasmiy hisobotlari, shuningdek, Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (XVJ) va Jahon bankining tahlilii nashrlari aso-sida olib borildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot bir necha o'zaro to'ldiruvchi usullar asosida qurilgan. Ularning har biri alohida maqsadga xizmat qiladi.

Vaqt qatorlari tahlili: 2020–2025-yillarni qamrab oluvchi yillik ko'rsatkichlar — byudjet daromadlari, soliq tushumlari hajmi, YalMga nisbati — ketma-ket taqqoslandi. Bu usul o'sish tendensiyalarini, inqiroz nuqtalarini va tiklanish sur'atini ko'rsatib berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Byudjet daromadlarining umumiy dinamikasi: 2020-yil — global miqyosda jiddiy sinov yili bo'ldi. COVID-19 pandemiyasi iqtisodiy faollikni to'xtatdi, sayyohlik, xizmat ko'rsatish va chakana savdo sohalari zarbani birinchi bo'lib his qildi. O'zbekiston ham bu jarayondan chetda qolmadi. Shunga qaramay, 2020-yilda jami byudjet daromadlari 98,4 trln so'mni tashkil etdi — bu oldingi yilga nisbatan nominal o'sish bo'lsa-da, real o'sish sur'ati keskin sekinlashdi.

2021-yildan boshlab sharoit o'zgardi. Iqtisodiyotning tiklanishi, soliqqa tortish bazasining kengayishi va, eng muhimi, elektron soliq ma'muriyatchiligining jadal rivojlanishi byudjet tushumlarini yuqoriga itardi. 2022-yil-da o'sish sur'ati 27,2% ga yetdi — bu mazkur olti yillik davrdagi eng yuqori ko'rsatkichdir. Keyingi yillarda sur'at biroz pasaydi, ammo mutlaq hajm o'sishda davom etdi.

1-jadval

O'zbekiston davlat byudjeti daromadlari va soliq tushumlari dinamikasi, 2020–2025 yillar

Yil	Jami byudjet daromadi (trln so'm)	Soliq tushumlari (trln so'm)	Soliqning byudjetdagi ulushi (%)	YalMga soliq yuki nisbati (%)	Yillik o'sish sur'ati (%)
2020	98,4	72,1	73,3	21,8	8,2
2021	118,7	89,3	75,2	22,4	23,8
2022	148,2	113,6	76,7	23,1	27,2
2023	182,5	141,9	77,8	23,6	24,9
2024	218,3	172,4	78,9	23,9	21,5
2025	258,0	204,1	79,1	24,2	18,4

Jadvaldan bir qancha muhim tendensiyalar o'qiladi. Birinchisi — soliq tushumlarining byudjetdagi ulushi barqaror o'sdi: 2020-yildagi 73,3% dan 2025-yilga kelib 79,1% ga yetdi. Bu iqtisodiyotning rasmiy sektori kengayotganini va soliq boshqaruvi samara berayotganligini anglatadi. Ikkinchisi — YalMga nisbatan soliq yuki ham oshdi, lekin anchagina maqbul darajada: 21,8% dan 24,2% gacha. Bu ko'rsatkich, masalan, Germaniyaga (40%+) nisbatan ancha past, lekin mamlakat uchun to'g'ri yo'nalishda harakat qilinayotganidan dalolat beradi.

Soliq tushumlari tarkibi: kimlar lider, kimlar orqada?

Soliq tizimini bir butun ko'rish yetarli emas — uning ichki tarkibini o'rganish yanada ko'proq ma'lumot beradi. Qaysi soliq turi necha yilda necha foizga o'sganligi, qaysi soha soliq bazasini qayerda kengaytirganligi — bularni quyidagi jadval ko'rsatib beradi.

2-jadval

Soliq tushumlari tarkibi soliq turlari bo'yicha, 2020-2025 yillar (trln so'm)

Soliq turi	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS)	24,3	30,8	39,7	49,6	60,3	72,5
Jismoniy shaxslar daromad solig'i	9,8	12,4	16,1	20,5	25,2	30,6
Yuridik shaxslar foyda solig'i	11,2	14,7	18,9	23,8	29,1	35,0
Aksiz solig'i	6,4	7,9	9,8	12,1	14,6	17,2
Ijtimoiy sug'urta ajratmalari	12,6	14,9	18,2	22,4	27,3	32,8
Yer va mol-mulk soliqlari	4,2	5,1	6,3	7,8	9,6	11,4
Boshqa to'lov va yig'imlar	3,6	3,5	4,6	5,7	6,3	4,6
Jami	72,1	89,3	113,6	141,9	172,4	204,1

QQS besh yil davomida ham hajm, ham ulush jihatidan birinchi o'rinda qoldi. 2025-yilga kelib uning yillik tushumi 72,5 trln so'mga yetib, jami soliq tushumlarining 35,5% ini tashkil etmoqda. Bu ko'rsatkich iste'mol faolligining o'sishini va tovar aylanmasining kengayganini aks ettiradi.

Ijtimoiy sug'urta ajratmalari esa ikkinchi muhim manba sifatida qaror topdi. 2020-yildagi 12,6 trln so'mdan 2025-yilda 32,8 trln so'mga o'sib, 2,6 barobar ko'paydi. Bu raqam, birinchi navbatda, rasmiy bandlikning ortganini — ya'ni mehnat bozorining norasmiy segmentidan rasmiy segmentga o'tish jarayoni davom etayotganini — ko'rsatadi.

Foyda solig'i va daromad solig'i ham barqaror o'sish ko'rsatdi. Yuridik shaxslar foyda solig'i 11,2 trln so'mdan 35,0 trln so'mga — 3,1 barobar — oshdi. Bu esa biznes faoliyatining kengayishi va korxonalarining moliyaviy natijalari yaxshilanayotganidan dalolat beradi.

Raqamlashtirish: ko'zga ko'rinmas islohotning ko'zga ko'rinar natijasi

Soliq tizimidagi o'zgarishlarni faqat qonun va qarorlar bilan bog'lash noto'g'ri bo'lar edi. 2020–2025-yillardagi tushum o'sishining muhim qismi aslida texnologik inqilob — raqamlashtirishning — mahsulidir.

Soliq to'lovchilarning 95% dan ortig'i elektron hisobot tizimiga o'tdi. Onlayn kassa apparatlarining (OKA) 2022–2024-yillar davomida savdo-sotiq nuqtalarida keng joriy etilishi savdo aylanmasidagi "ko'zga ko'rinmas" operatsiyalar hajmini 30–40% ga qisqartirgani taxmin qilinmoqda. Naqd pulsiz to'lovlar — Payme, Click, Uzum kabi platformalar orqali — kengayib, moliyaviy aylanmani nazorat qilishni sezilarli darajada osonlashtirdi.

2023-yilda Soliq qo'mitasi tomonidan ishga tushirilgan avtomatlashtirilgan nazorat tizimi tekshiruvlar sonini kamaytirib, ularning samaradorligini oshirdi. Bu esa biznes muhiti uchun ham qulay signal berdi: soliq organlari bilan munosabatlardagi noaniqlik va insoniy omil kamaydi.

2025-yilning dastlabki to'qqiz oyida byudjet daromadlari o'tgan yilning mos davriga nisbatan 19,2% ga oshgani qayd etildi. Mutaxassislar bu ko'rsatkichning muhim qismini aynan raqamli tizim kengayishi bilan izohlamodalar.

XALQARO QIYOSIY TAHLIL

O'z tajribasini boshqalar ko'zgasida ko'rish — siyosatni aniqlashtirishning eng ishonchli yo'llaridan biridir. Quyidagi jadvalda O'zbekiston ko'rsatkichlari uchta rivojlangan iqtisodiyot bilan qiyoslantirilgan.

3-jadval

Soliq tizimi asosiy ko'rsatkichlari bo'yicha xalqaro qiyosiy jadval (2023–2024 yillar)

Ko'rsatkich	O'zbekiston (2024)	AQSH	Germaniya	Janubiy Koreya
Soliq yuki / YaIM (%)	23,9	26–28	40+	28–30
QQS / Asosiy iste'mol solig'i stavkasi (%)	12	yo'q (savdo solig'i)	19	10
Ijtimoiy ajratmalar ulushi (YaIM%)	~7	~7	~16	~9
Raqamli soliq hisoboti qamrovi (%)	95+	85+	90+	99
Fiskal desentralizatsiya darajasi	O'rta	Yuqori	Yuqori	O'rta
Yashirin iqtisodiyot ulushi (YaIM%)	~22	~6	~8	~15

AQSH tajribasidan eng muhim saboq — fiskal desentralizatsiya. Federal tuzilma shtat va mahalliy byudjetlarga kengroq vakolat bergan, bu esa mahalliy hukumatlarning iqtisodiy faollikka qiziqishini kuchaytirgan. O'zbekistonda viloyat va tuman byudjetlarining mustaqilligini oshirish bu yo'nalishda muhim qadam bo'lishi mumkin.

Germaniya modeli esa yuqori soliq yuki va yuqori sifatli xizmatlar o'rtasidagi muvozanatni ko'rsatadi. Aholi 40% dan ortiq soliq yukiga rozi, chunki sog'liqni saqlash, ta'lim va ijtimoiy himoya tizimi ishonchli. O'zbekiston uchun bu shuni anglatadi: soliq stavkalarini oshirishdan oldin xizmatlar sifatini yaxshilash zarur.

Janubiy Koreya esa raqamlashtirish bo'yicha eng foydali namuna hisoblanadi. 1990-yillarda amalga oshirilgan to'liq elektron soliq tizimiga o'tish Koreyada soliq tushumlarini sezilarli darajada oshirdi va mamlakatni raqamli soliq ma'muriyatchiligi bo'yicha dunyo lideriga aylantirdi. O'zbekiston bu yo'lda allaqachon qadam qo'ygan — uni yanada jadallashtirish imkoniyati mavjud.

XULOSA VA TAKLIFLAR

2020–2025-yillar O'zbekiston fiskal tizimi uchun sifat jihatidan yangi bosqich bo'ldi. Daromadlar sezilarli o'sdi, soliq ma'muriyatchiligi zamonaviylashdi, ijtimoiy ajratmalar tizimi kengaydi. Ammo bu yutuqlar muammolarni bartaraf etmadi — ular faqat yangi darajadagi muammolarni yuzaga keltirdi. Yashirin iqtisodiyot hali ham mavjud, soliq bazasini yanada kengaytirish imkoniyatlari foydalanilmagan holda qolmoqda.

Yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib, quyidagi beshta amaliy taklif ilgari suriladi:

1. Kichik va o'rta biznes uchun soliq yukini optimallashtirish. Rasmiy sektorga o'tishni rag'batlantiruvchi imtiyozlar — kamaytirilgan stavkalar, soddalashtirilgan hisobot tartibi — norasmiy bandlikning kamayishiga olib keladi. Amaliy hisob-kitoblar ko'rsatadiki, soliq bazasini 15–20% ga kengaytirish stavkalarni oshirmasdan ham tushumlarni oshirishi mumkin.

2. Ijtimoiy sug'urta ajratmalarida progressiv model sinovi. Tekis stavka o'rniga daromad darajasiga bog'liq bosqichli stavkani kichik doirada sinovdan o'tkazish — past daromadli xodimlar uchun yuk kamayadi, yuqori daromadlilar uchun biroz oshadi. Bu mexanizm ijtimoiy adolat va tushum barqarorligini bir vaqtda ta'minlashi mumkin.

3. Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar texnologiyalarini soliq nazoratiga jadal joriy etish. Soliq qo'mitasida Big Data tahlili asosida risklarni baholash tizimini joriy etish tekshiruvlarni to'g'ri obyektlarga yo'naltiradi, vaqt va resurslarni tejaydi, shu bilan birga soliq to'lovchilar uchun stress darajasini kamaytiradi.

4. Viloyat va tuman byudjetlarining fiskal imkoniyatlarini kengaytirish. Mahalliy soliq daromadlarida mahalliy byudjetlar ulushini oshirish mintaqaviy hukumatlarni iqtisodiy faollikni rag'batlantirishga undaydi. Germaniya va AQSH tajribasi ko'rsatganidek, fiskal desentralizatsiya mintaqaviy tengsizlikni kamaytiradi.

5. Soliq savodxonligini tizimli ravishda oshirish. Maktab va oliy ta'limda soliq huquqlari va majburiyatlarini o'rgatuvchi modullarni joriy etish, ommaviy axborot vositalarida tushunarli targ'ibotni tashkil etish — bular soliq to'lash madaniyatini mustahkamlaydi. Ishonch oshganda majburlov zaruriyati kamayadi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston soliq tizimi o'sish yo'lida. Ammo o'sish — bu maqsad emas, balki vo-sita. Asosiy maqsad — byudjet daromadlari barqarorligini ta'minlash orqali aholining hayot sifatini yaxshilash, investitsion muhitni kuchaytirish va ijtimoiy kafolatlar tizimini rivojlantirishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Allingham, M. G., Sandmo, A. Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis // *Journal of Public Economics*. – 1972. – Vol. 1, № 3–4. – P. 323–338.
2. Tanzi, V. *Tax Systems and Tax Reforms in Developing Countries*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2018. – 320 p.
3. Musgrave, R. A., Musgrave, P. B. *Public Finance in Theory and Practice*. – 5th ed. – New York: McGraw-Hill, 1989. – 640 p.
4. Blanchard, O., Leandro, A., Zettelmeyer, J. Redesigning EU Fiscal Rules: From Rules to Standards // *Peterson Institute for International Economics Working Paper*. – 2022. – № 22-1. – P. 1–45.
5. International Monetary Fund. *Republic of Uzbekistan: Staff Report for the 2023 Article IV Consultation*. – Washington, D.C.: IMF, 2023. – 78 p.
6. World Bank. *Global Economic Prospects: Fiscal Policy Challenges in Developing Economies*. – Washington, D.C.: World Bank, 2023. – P. 45–112.
7. OECD. *Revenue Statistics 2024: Tax Revenue Trends in the OECD*. – Paris: OECD Publishing, 2024. – 112 p.
8. Jo'rayev, A. S. Soliq islohotlari: makroiqtisodiy barqarorlik va byudjet daromadlari tahlili // *O'zbekiston iqtisodiy axborotnomasi*. – 2021. – № 4(12). – B. 45–58.
9. G'ozibekov, D. G'. Investitsion muhitni yaxshilashda soliq imtiyozlarining roli // *Moliyaviy tahlil jurnali*. – 2022. – № 2(8). – B. 12–25.
10. Nematov, B. Davlat byudjeti daromadlari tizimi // *Modern Science and Research*. – 2024. – № 12. – B. 840–846.
11. Isroilov, S. Davlat byudjeti va soliqlar orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash yo'llari // *Ilg'or iqtisodiyot va pedagogik texnologiyalar*. – 2025. – Vol. 2, № 5. – B. 293–302.
12. Tadjibekova, D. B. Raqamli to'lov tizimlarining byudjet daromadlariga ta'siri // *Science and Education*. – 2026. – Vol. 7, № 2. – B. 435–447.
13. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (2020-yil tahririda, keyingi o'zgartirishlar bilan). – Toshkent: Lex.uz. – URL: <https://lex.uz>
14. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. *Ijtimoiy-iqtisodiy holat: Statistik to'plam 2020–2024*. – Toshkent, 2024. – URL: <https://stat.uz>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4 (2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
